

Polens nationalister

På Polens självständighetsdag den 11 november fylldes Warszawas gator av tiotusentals nationalistiska demonstranter. Slagsmål och brinnande bilar ingick i firandet. Samtidigt, i svala sammanträdesrum, lades ännu en byggsten i en ny fascistisk international. På båda arenorna var svenskar på plats.

TEXT: ANDERS DALSBRO & ERIK SIDENBLADH · FOTO: FREDRIK PERSSON

Självständighetsmarschen 2013 i Warszawa är ofattbart stor och skrämmande. Samlingen sker bredvid Kulturpalatset mitt i stan, en krokanliknande skyskrapa, gåva från Stalin. Här ser man alla slags människor. Tanter och farbröder med polska flaggor som varit med ett bra tag. Ungdomar med olika fanor och symboler, mer eller mindre högerextrema. Utländska gäster med sina flaggor, bland dem Nordisk ungdom med både sin egen och den svenska flaggan. Men mest iögonenfallande är de stora grupperna med fotbollshuliganer, med de olika lagens färger på halsdukar och balaklavor, färdiga att dras över ansiktet om det blir chans till bråk.

Innan dagen är över har ryska ambassaden attackerats och bilar bränts på gatorna. Antifascister har anfallits och polisen skjutit på demonstranterna med gummikulor.

Det här är ett årligt event som vuxit fram på bara några år och som visar hur starka de högerextrema grupperna är i Polen. Marschen har ordnats av olika organisationer som en manifestation av enhet. Numera står Ruch Narodowy (Nationaliströrelsen) som ansvarig. Organisationen bildades förra året när Młodzież Wszechpolska, MW, (Allpolsk ungdom) och Oboz Narodowo-Radykalny, ONR, (National-radikala lägret) gick ihop. Första året som marschen gick var 2009, med några hundra nazistiska skinnskallar. Året därpå gick 2 000–3 000. 2011 var antalet uppe i 25 000, och året därpå ännu fler. Men siffrorna är osäkra – spannet är 20 000–50 000 deltagare.

– Organisatorerna av marschen är högerextremister. Om det råder det ingen tvekan, de står utanför den demokratiska delen av politiken. Så det är på ett

"Innan dagen är över har ryska ambassaden attackerats och bilar bränts på gatorna. Antifascister har anfallits och polisen skjutit på demonstranterna med gummikulor."

sätt imponerande hur de kan mobilisera och attrahera tusentals personer – vilka kanske inte alla delar dessa extremistiska idéer, säger Rafał Pankowski.

Han arbetar för Nigdy Więcej (Aldrig mer), en organisation i Polen som kartlägger högerextremism.

Hur kommer det sig att högerextremismen i Polen kan attrahera så många?

– För inte så länge sedan, och det är bra att ha i åtanke, så satt det högerextremister i den polska regeringen. Folk tenderar att glömma bort det, även i Polen. Eller kanske speciellt i Polen, säger Rafał Pankowski.

Det var åren 2006–2007, då partiet PiS (Lag och Ordning) regerade i samarbete med mer radikala och extremistiska partier, speciellt LPR (Polska familjers liga) som då hade Młodzież Wszechpolska som ungdomsförbund. Partiet hade bland annat utbildningsministerposten i regeringen.

– Det var en galen tid. Utbildningsministern ville plocka bort författare som Kafka och Dostojevskij från skolbiblioteken och tillsatte en nazi-skinnskalle som ansvarig för statstelevisionen. Men de lyckades inte ställa till med så mycket skada som man kunnat befara, eftersom koalitionen imploderade. I slutänden fick verkligen många nog av situationen, ett motstånd mobiliserades. I nästa val var valdeltagandet ovanligt högt och regeringen förlorade stort. LPR tappade alla sina mandat. PiS är nu det ledande oppositionspartiet till höger. Men högerextrema politiker från den tiden har kommit tillbaka i nya grupperingar.

– Ett problem när det kommer till den politiska kulturen i Polen är att det inte finns någon tydlig gräns mellan de demokratiska och de odemokratiska grupperna. Den konservativa högern kan gå hand i hand med extremhögern, säger Rafał Pankowski.

Skulle du definiera PiS som ett högerextremt eller högerpopulistiskt parti?

– Det är en intressant fråga. Jag skulle säga att det i början, för tio–tolv år sedan, var ett normalt konservativt parti. Sedan dess har det blivit allt mer extremt. Det ligger på gränsen... Man kan i alla fall säga att det tagit det ut-

rymme som LPR fyllde. Det är verkligen inget nynazistiskt eller fascistiskt parti, men det är homofobiskt, och delvis xenofobiskt – antiryskt och antityskt. Men ledningen är inte öppet antisemitisk – i alla fall inte speciellt ofta.

– PiS har spelat en stor roll för att Självständighetsmarschen blivit så stor, säger Rafał Pankowski. Flera ledande personer i partiet har deltagit under tidigare år. Alltså i ett arrangemang som är organiserat av fascister. På så sätt legitimerade de marschen. Den framstod som acceptabel.

En fråga för de politiska bedömare har varit hur många deltagare marschen ska locka i år. PiS har en egen marsch i Krakow och uppmanar inte längre sina väljare att gå i det nationalistiska tåget. Men de kan förstås göra det ändå.

TVÅ TIMMAR FÖRE avmarsch firas en speciell "festgudstjänst" för marschdeltagare i S:ta Barbaras kyrka några kvarter från Kulturpalatset. Där är proppfullt, många måste stanna utanför under mässan och knäfalla på stenläggningen.

Att vara god katolik, det är viktigt för att vara en riktig polsk nationalistisk kämpe. Det inskräps i gudstjänsten, och det blir också ett tema i det möte som åtta timmar senare avslutar marschen i en annan del av staden.

En logisk följd är förstås att den som inte är katolik inte heller är en riktig polack. Det är en tanke som varit central inom den polska konservatismen och nationalismen sedan början av 1900-talet. En viktig aktör som driver den linjen är Radio Maryja, en extremkatolsk radiokanal som leds av en antisemitisk

"Grupper av fotbollshuliganer rör sig snabbt i och bredvid tåget, oron för våld ligger i luften bland åskådarna."

präst. Kanske 5–6 procent av väljarna är trogna och aktiva dagliga lyssnare.

Radio Maryja spelar en viktig roll på den högerextrema scenen, men deltar inte i dagens demonstration. Och den har blivit mycket mer än bara en radiostation. Den är numera en social rörelse med dagstidningar, tv-sändningar, bokklådor och mycket mer. Den kan delvis betraktas som en religiös rörelse, men det stämmer samtidigt inte riktigt. Rörelsens identitet är nationalism. Så det är mer en polsk än en religiös rörelse, anser Rafał Pankowski.

Utanför S:ta Barbaras kyrka finns redan de första banderollerna och bokbord med nationalistisk litteratur. De äldre välfödda män som på sina motorcyklar ska köra först i demonstrationen provar motorerna.

Här ser vi också den första gruppen som demonstrerar i hopplockade gamla uniformsdetaljer från andra världskriget. Olika kamouflageplagg och hjälmar, fritt kombinerade. En kvinna i pagefrisyr och kamelhårsulster har gasmaskväska över axeln och en handgranat instoppad innanför det hårt åtdragna skärpet. Det är lite Monty Python över det hela, men det är samtidigt väldigt obehagligt.

SÅ RULLAR DEN STORA demonstrationen igång. Huvudgatan Ulica Marszał-

Rasistiskt.

Organisatörerna tycks inte ha några invändningar mot att klart rasistiska beteckningar förekommer i tåget.

Överlöpare.

Fackföreningen Solidaritet, som på 1980 hyllades av många i väst, drar sig numera inte för att demonstrera med högerextrema grupper.

kowska är bred, demonstranterna går minst tio och tio men det hela är ganska kaotiskt. Massan rör sig raskt framåt, röd vita flaggor viftar, plakat och banderoller svajar, de första röda bengalerna har tänts. Grupper av fotbollshuliganer rör sig snabbt i och bredvid tåget, oron för våld ligger i luften bland åskådarna. De egna säkerhetsvakterna i orange västar spärrar av sidogatorna, men på något sätt lyckas demonstranter några kvarter bort angripa ett hus som är en central för antifascister.

En annan speciell faktor i det högerextrema Polen – förutom avsaknaden av gräns mellan parlamentarisk och utoparlamentarisk och religionens betydelse – är den roll som fotbollshuliganerna spelar.

– Supportergrupperna till alla polska lag står till höger, ofta inom extremhöger, säger Jacek Purski som inom Nigdy

Więcej jobbar framför allt med det temat. En förklaring kan vara att under kommunisttiden var sportarenorna en av de få platser där man kunde uttrycka sina åsikter. Och i dag, med en anti-inställning till det etablerade samhället, rekryteras nya unga killar som gillar att slåss. Högerextrema organisationer samarbetar med fotbollsklubbar som också har bra ekonomi och logistik, de är vana att bussa sina supportrar varannan helg till bortamatcherna.

– Ett av det relativt mer innovativa sättet att mobilisera till marschen har varit att bussa fotbollsfans från olika delar av Polen till Warszawa. Fotbollskulturen har på det viset varit en viktig del i bygget av den här nya rörelsen, och kommer förmodligen också att fortsätta ha betydelse, säger Jacek Purski.

– Egentligen är det en stor risk, säger Rafał Pankowski. För de är en grupp

som man inte kan kontrollera. Det uppstår våld och skadegörelse varje gång fotbollsfansen får vara med.

Är det ett problem för arrangörerna att det förekommer våld och används symboler som det keltiska korset?

– Våldet tror jag inte att de kan hindra, även om de skulle vilja. Men keltiska kors och andra symboler som ofta förekommer i högerextrema sammanhang anses vara okej, men kanske inte de öppet antisemitiska, som svastikan. Det deltar även nynazister i tåget – som Blood and Honour. Det är ju en uppvisning av enhet.

Huliganvåldet har riktats mot polisen som 2012 utsattes för massiv stenkastning. De är motdemonstrationer har förekommit har grupperna aldrig kommit i närheten av varandra. Och i år har man gått ut med att man inte anordnar någon motdemonstration samma

dag. I stället hölls en manifestation två dagar tidigare.

DET VAR PÅ ÅRS DAGEN för Novemberpogromerna i Tyskland 1938. Visserligen nämndes Kristallnatten i talen, men alldeles påtagligt var det en demonstration mot dagens växande fascism, i Polen och i Europa.

Hur många som deltog? Kanske 400. En del äldre, några politiker, men de flesta unga antifascister. Huvudbandrollen löd "Tillsammans mot fascism och nationalism". Men många gick under den mer humoristiska, som använde högerkrafternas vanligaste tillmälen: "Här är vi - vänsterhoror, homoterroristerna och judekommunister".

I duggregn gick vi långt, långt genom centrala Warszawa, till stor del genom det judiska gettots område, som känns igen på att där inte finns äldre hus än

från kommunisttiden. Allt jämnades med marken av nazisterna. Förbi gamla Gestapokvarteret, det nya Judiska museet till Umschlagplatz där 350 000 judar lastades in för resan till dödslägren.

"Ett av det relativt mer innovativa sättet att mobilisera till marschen har varit att bussa fotbollsfans från olika delar av Polen till Warszawa."

Tåget säkras av hundratals poliser, men varför demonstrerar inte fler? En förklaring är sociologisk, säger en prydlig jurist som går bredvid oss.

– Många liberaler som nog skulle ställa upp för politiken tycker att antifascister är ovärdade. Men det finns i Polen också ett djupare motstånd som bland annat

märks i att höga politiker och många av mina juristkolleger har svårt att erkänna att huliganvåldet har en rasistisk botten.

EFTER ANDRA VÄRLDSKRIGET hade nästan alla av landets 3,5 miljoner judar mördats. Landets gränser hade ritats om och stora folkgrupper förflyttats – och Polen var ett av Europas mest homogena länder etniskt sett. De nya invandragrupperna är i dag små. En av de större i Warszawa är den vietnamesiska som inte uppmärksammas särskilt mycket. En liten grupp som märks desto mer är de afrikanska, några hundra personer.

– För åtta år sedan skaffade jag bil, säger Arinze Nwolisa. Då blev det bra. Jag kan köra från dörr till dörr, behöver inte konfronteras med folk på gatan, i buss och tunnelbana.

Arinze rekryterades som 22-åring från Nigeria för att spela fotboll. För

Nostalgikerna. Med hopplockade uniformer från de polska partisanerna under andra världskriget ställer ett gäng nationalister upp sig för inspektion.

Hjälmor och sköldar.

Kravallpolisen som hållit sig avsides under början av marschen mobiliserar när det börjar bli oroligt.

"Vid ryska ambassaden står poliserna i tredubbla led, i skenet från bränder och bengaler som kastas mot dem."

första gången i sitt liv förstod han vad rasism var. Motståndarfansen ylade som apor varje gång han kom in på planen.

– Men efter en kvart hade jag visat vad jag kunde, och att vi afrikaner inte lever uppe i träden, säger Arinze och skrattar brett.

Men fansen ylade fortfarande, och egen bil är fortfarande det som gör livet acceptabelt för afrikaner i Warszawa.

Arinzes bror blev i förra veckan förolämpad och misshandlad av en polack i en full tunnelbanevagn. Varken resenärer eller vakter ingrep.

– Man får försvara sig själv, annars kan man bli dödad. Domstolarna står handfallna och gör inte vad de borde. Och mina barn har fått lära sig att själva svara på glåpord i skolan.

Numera driver Arinze Nwolisa restaurang La Mama på en av Warszawas huvudgator, hans mamma Cordelia som hade restaurang hemma i Nigeria lagar maten.

Restaurangen handlar inte så mycket om pengar för honom, säger han, den är ett försök att ändra polackernas mentali-

tet. Maten som serveras är typiskt nigeriansk, men man ser att de flesta gästerna är polska, och det var meningen.

– Det är en multikulturell plats för möten. Polacker talar kanske för första gången med en afrikaner och testar afrikansk mat, möter afrikansk värme och färgrikedom. De lär sig något på La Mama, säger Arinze.

TALAR MAN OM RASISM i Polen går det inte att komma runt den djupt rotade antisemitismen, trots att landet nästan inte har några judar längre. Före andra världskriget var judarna en tredjedel av miljonstaden Warszawas invånare. Nu är det kanske 1 000 personer, om man

räknar hela familjer, som är aktiva i olika judiska sammanhang. Men de finns olika siffror, för hela Polen nämns allt från 2 000 till 12 000 judar.

Många av de judar som överlevde kriget emigrerade decennierna efteråt, särskilt efter en antisemitisk kampanj i slutet av 1960-talet.

Men antisemitismen lever och frodas fast det knappt finns några judar kvar. Jude är ett allmänt skällsord, klottrat på affischer för politiker som man inte gillar. En hänfull kommentar mot vem som helst kan vara: Men har han inte lite krokig näsa.

Och när en medelålders granne i demonstrationståget ser att polisen spä-

"Man får försvara sig själv, annars kan man bli dödad. Domstolarna står handfallna och gör inte vad de borde."

rar av en sidogata skriker han först "Provokatörer" och hytter med näven. Sedan går han över till "Förbannade judar! Jävla israeliter!"

Hur är det möjligt?

– Många unga polacker i dag tror, fullkomligt felaktigt, att kommunisterna fortfarande spelar en roll i dagens Polen, förklarar Krzysztof Izdebski, ung jurist och aktiv i den judiska församlingen. Historiskt sett, i början av 1900-talet var judarna viktiga i den kommunistiska rörelsen, det är välkänt. Så den kopplingen finns kvar. Judekommunist är ett etablerat skällsord.

KRZYSZTOF SER JUDEHATET på nätet, i grafittin och på arenorna. Och när han lyssnar på vissa politiker och läser öppet antisemitiska tidningar. Men i motsats till vänner har han själv egentligen aldrig utsatts för antisemitism, inte i skolan, inte i sitt dagliga vuxna liv.

En förklaring är att han lever i en medelklassmiljö i storstan. En annan förklaring är att han liksom flera i familjen har det som hans farmor brukade kalla ett "bra utseende".

– Man brukar säga att jag ser ut som en svensk. Ingen går på mig på gatan, säger Krzysztof.

– Men det betyder inte att jag inte känner atmosfären. Man är alltid någonstans mitt emellan, man hör hit och ändå inte riktigt. Men jag känner att jag hör hit. Som vänstermänniska är jag internationalist, som jude är jag polsk patriot. Det är komplicerat men jag har ett

val. Och jag väljer att stanna. Andra i familjen har flyttat.

Har atmosfären ändrats under hans liv? Ja, det menar han att den har. I början av 90-talet var det riktigt dåligt, med antisemitiska broschyrer i kyrkorna, och en stark skinnskallerörelse. Början av 2000-talet var riktigt bra, men de senaste tre-fyra åren har läget försämrats, förklarar Krzysztof.

– Inte så många fysiska angrepp på judar, men grafitti på minnesmärken, slagord på arenorna, hatiska kommentarer på nätet. Som jag alltid noterar och läser, jag vet inte riktigt varför. Och åklagarmyndigheterna förklarar detta bara som huliganism, man vill inte erkänna den antisemitiska bakgrunden.

Warszawa har fått ett nytt fint museum över judiskt liv. Det har tagit tid. 2003 sades att det skulle det stå klart 2006. Nu finns huset, men den permanenta utställningen är inte färdig. Det är känsligt hur historien efter andra världskriget ska skildras.

Krzysztof tycker också frågan är intressant:

– För vem är museet byggt? För utländska besökare, antagligen. Inte för judarna själva som envist vill påpeka att judar i Polen är inte är några museiföremål, vi har en levande församling, erkänn att vi finns här, berättar Krzysztof.

Han tror inte att det kan bli någon ny pogrom, man ser ju inte judarna varje dag. Hotet är nog större mot hbt-rörelsen.

– Många säger att bögar är de nya judarna. De möter mer öppet motstånd än vi, eftersom de också är en öppet synlig grupp. Jag känner att man inte kan bygga en politisk rörelse på antisemitism i Polen i dag, men på homofobi. Det är något nytt.

– De homofobiska attityderna har varit mycket högljudda den senaste tiden,

Kökskultur.

Cordelia Nwolisa hade restaurang hemma i Nigeria. Nu lagar hon och hennes son Arinze afrikansk mat i Warszawa.

Sida vid sida.

Robert Winnicki från Ruch Narodowy, Gabor Vona, partiledare för Jobbik och Márton Gyöngyösi, grupp- ledare för Jobbik på första bänk. Gyöngyösi uppmärksammades då han krävde en lista över judar som en "nationell säkerhetsrisk".

säger Sofia Jablonska, generalsekreterare i Kampania Przeciw Homofobii (Kampanjen mot homofobi). Det är en organisation som bildades 2001.

Det senaste i utvecklingen är att hatmejl och bombhoten på nätet mot organisationen har ökat den senaste tiden. Anonymiteten i sociala medier spelar förstås en roll, men det kanske också är en följd av att högerextrema grupper har blivit bättre organiserade.

Det tydligare homohatet kan också vara en backlash på att hbt-frågor uppmärksammas mer och mer i Polen, och för det mesta på ett positivt sätt. Det blir allt mer accepterat att gayrättigheter är mänskliga rättigheter.

– Vi syns mer och mer, i samhället och i medierna. Där kom nog en vändning 2007 när den konservativa regeringen föll. Men fortfarande kan homofobiska aktivister börja tala om homosexuell propaganda från en homolobby. Den som är skapligt välutbildad och politiskt medveten vet att det inte längre är okej att uttrycka antisemitism. Men man blir inte fördömd på samma sätt om man uttrycker homofobiska värderingar. Den polska lagen erkänner inte heller hatbrott mot homosexuella.

De flesta mainstreammedier är gaypositiva och fördömer hat och våld. Ändå angrips varje dag hbt-personer på gatan, misshandlas, hånas och så vidare. Ingen har hittills blivit dödad, men 40 procent uppger att de har blivit attackerade mer än två gånger.

– Jag vill hoppas att läget på sikt blir bättre, säger Sofia Jablonska. Men de senaste två åren har det blivit värre för oss, och jag ser inga tecken på någon vändning snart. Det är inte omöjligt att extremhögern kommer att spela allt mer på homofobin eftersom den är så starkt känslomässig och inte alls rationell.

**"Många säger att bögar
är de nya judarna. De möter
mer öppet motstånd än vi,
eftersom de också är en
öppet synlig grupp."**

Ruch Narodowy är en mycket aggressiv grupp, men det är svårt säga hur stort deras stöd är, hur homofobiska polackerna är. De opinionsundersökningar som gjorts är svåra att utvärdera, förmodligen är samhället hårt polariserat, menar Sofia Jablonska.

RUCH NARODOWY, som organiserar årets marsch, är en sammanslagning av två andra grupper. Den kallar sig rörelse, inte parti.

– Vi är intresserade av att verka i den offentliga sfären men vi är inte ett typiskt parti, vi är inte registrerat som sådant, säger talesmannen Artur Zawisza till Expo.

– Men vi är intresserade av politiken och funderar över vad vi ska göra inför EU-parlamentsvalen i maj nästa år. Det är högst troligt att vi kommer att ställa upp i valen, men det är ännu inte beslutat.

Rafał Pankowski tror att en av anledningarna till att Ruch Narodowy inte gått ut som ett politiskt parti är att man är rädd för att skrämja bort folk från att delta i marschen. Frågan är hur många av dem som hittills deltagit som kommer att fortsätta gå när de förstår att de därmed stödjer ett politiskt parti.

Artur Zawisza är enligt Pankowski en av de otäckare personerna i Ruch Narodowys ledning. Han var tidigare parlamentarikern för PiS och är därmed ett exempel på hur lätt man kan gå mellan partierna. Expo träffar honom dagen före marschen i ett helt annat sammanhang: En klimatkonferens.

EFTERSOM FN ORDNAR en klimatkonferens i Warszawa har en anti-konferens ordnats, av RN i samarbete med den gamla fackföreningen Solidaritet som blivit mer och mer konservativ. För det "vetenskapliga" innehållet i konferensen står två män från den råkonservativa amerikanska organisationen CFact, som förnekar att det finns någon växthuseffekt orsakad av människans aktiviteter. Det är bara en myt skapad för att kunna förslava hela världens ekonomier.

– Vårt intresse är den polska ekonomin. Därför är vi mycket kritiska mot idén att minska koldioxidutsläppen och vill ha speciallösningar för polska och centraleuropeiska ekonomiska aktiviteter. Liksom Ungern ska Polen ställa sig utanför det internationella klimatarbetet, säger Zawisza.

Just det, Ungern. Med på konferensen är representanter för ungerska högerextrema Jobbik, som Zawisza "ser

som en bra förebild". På den här konferensen är klimatet bara en förevändning.

DEN 13-14 SEPTEMBER träffades flera fascistiska och högerextrema organisationer i Cantú, Italien, under namnet Festival Boreal. På plats var bland annat Jobbik och dess ungdomsförbund HVIM, Ruch Narodowy, ukrainska Svoboda och kroatiska HCSP. Värd för mötet var italienska Forza Nuova. Sverige representerades av Svenskarnas parti och Nordisk ungdom. Ämnen som avhandlades var "homolobbyns frammarsch" och "den europeiska nationalismens kommande utmaningar". Under applåder föreslogs Forza Nuovas frontfigur Roberto Fiore att bli ledare för ett "alternativt europeiskt parlament".

Så när flera av Europas ledande fascistpartier och -organisationer återigen slöt upp på antiklimatkonferensen i Polen var det inte för att just frågan om

miljön upplevs speciellt angelägen. Redan under Italienmötet hade det beslutats att nästa nätverksträff skulle vara i anslutning till konferensen i Warszawa. På plats denna gång var som nämnts Ruch Narodowy och Jobbik. Men även

"Ämnen som avhandlades var 'homolobbyns frammarsch' och 'den europeiska nationalismens kommande utmaningar'."

representanter från Forza Nuova, spanska Democracia Nacional, franska Renouveau Français samt Svenskarnas parti och Nordisk ungdom.

Bygget av den, till synes ännu löst sammanhållna, bruna internationalen har pågått i åtminstone ett och halvt år. Mötet i Warszawa var det tredje i ordningen. Redan i juli 2012 möt-

tes samtliga av de som medverkade på anti-klimatmötet, förutom Svenskarnas parti, i Ungern. Vid mötet meddelade Roberto Fiore att tiden nu var inne för att "organisera en stor pan-europeisk rörelse som omfamnar hela Europa under en flagga, från Portugal till Ryssland, för att tillsammans bekämpa en formidabel fiende".

Men det internationella utbytet mellan Europas fascistpartier har de senaste åren var mer intensivt än bara dessa tre möten. I slutet av november 2012 bjöd Democracia Nacional in flera partier till Spanien. På en "kamratmiddag" i Madrid deltog representanter från bland annat grekiska Gyllene gryning, Tysklands Nationaldemokratiska Parti, NPD, och Svenskarnas parti. Några månader senare, i mars 2013, var det dags igen att träffas. Denna gång i Sverige.

Då anordnades *Vision Europa* på Södermalm i Stockholm. Över 200 höger-

Talesperson.

De högerextrema grupperna i Polen har lätt att få genomslag i medierna. Här intervjuas Artur Zawisza för två av Polens många tv-kanaler.

extremister från sju europeiska länder samlades på Svenskarnas partis arrangemang. Det var andra gången arrangementet gick av stapeln – men denna gång var den internationella prägeln ännu mer påtaglig, på plats var bland annat representanter för NPD, Svoboda, Democrazia Nacional, franska Terre et Peuple, Forza Nuova och Danskarnas parti.

”Idag lever vi i det som ska bli historia. Idag har vi tagit väldigt viktiga steg”, sammanfattade Svenskarnas partis ledare Stefan Jacobsson dagen.

TILLBAKA TILL ANTIKLIMATKONFERENSEN i Warszawa. Stefan Jacobsson och Fredrik Hagberg från Nordisk ungdom antror konferenspodiet tillsammans med de övriga fascisterna på plats. Artur Zawisza från Ruch Narodowy håller upp den ”Appell från de fria nationerna i Europa och världen” som de just under-tecknat. Sammanfattningsvis kan uttalandet beskrivas som en attack mot den av FN initierade miljökonferensen.

– Idén är att inte vara under ekonomisk kontroll och vi föreslår i dag ett uttalande från fria nationer till deltagarna i klimatmötet att än en gång tänka över vad de vill kräva av oss. Så länge Kyotoavtalet inte omfattar USA, Kina och Indien ser vi ingen anledning till att vi ska vara med. Därför vill vi ändra det internationella klimatarbetet och liksom Ungern ska Polen ställa sig utanför, kommenterar Artur Zawisza pliktskyldigt appellen i en kaffepaus någon timme tidigare.

Jobbiks partiledare Gabor Vona och andra kostymklädda män cirkulerar runt honom i fikarummet. Uppenbart är få speciellt intresserade av ämnena som avhandlas i konferensrummet. För Artur Zawisza och de andra deltagarna, de amerikanska klimatförnekarna undantagna, verkar morgondagens marsch vara ett mer angeläget ämne. Zawisza hoppas på stor uppslutning, större än förra året.

DEN SIFFRA SOM HAN ger dagen efter demonstrationen är 45 000 deltagare. Jobbiks ledare Gabor Vona och Ruch Narodowys Robert Winnicki tillhör liksom Artur Zawisza dem som uppträder både vid samlingen och vid avslutningen av den fem timmar långa demonstrationen. Under vägen är de svåra att upptäcka i den enorma folkmassan. Trots att demonstranterna går ganska fort tar det nästan en timme för tåget att passera. De polska flaggorna

dominerar, men många andra fladdrar förbi med olika grupperingars symboler. Några få och ganska udda plakater bärs förbi: ”Euro macht frei – konzentrationsslager Europa” och ”Förbjud moskéer” som en mycket liten avläggare av English Defence League håller upp.

EFTER TVÅ TIMMARS MARSCH förklaras demonstrationen olaglig. Det som då har hänt är att bilar har satts i brand och några har tänt eld på en gay-installation, en gigantisk regnbåge tvärs över Frälsartorget en bit från marschvägen.

”Iscensättningen är den klassiska fascistiska: strålkastarljus på fanor och flaggor mot mörk himmel, bengaler och facklor.”

FAKTA

Demonstrationsarrangörerna

■ **Młodzież Wszechpolska** (All-polsk ungdom) startade ursprungligen som en antisemitisk studentgrupp 1922. Mellan åren 2001–2007 fungerade den som en ungdomsorganisation för Liga Polskich Rodzin (Polska familjeförbundet), inklusive under regeringsperioden 2006–2007.

■ **Oboz Narodowo-Radykalny** (National-radikala lägret) har hämtat sitt namn och emblem från en fascistorganisation som 1934 förbjöds för sitt spridande av hat och hets.

■ **Ruch Narodowy** (Nationalist-rörelsen) bildades officiellt 2012. Är en samlingsorganisation bestående av organisationerna av ovannämnda organisationer. Stod som arrangör för årets Självständighetsmarsch.

Över detta jublade Nordisk ungdom på sin Facebooksida:

”Homolobbyns främsta symbol i Warszawa – en stor regnbåge, blev lyckligtvis något modifierad av nationalisterna.”

När läget börjar bli hotfullt rycker tusentals kravallpoliserna med hjälmar och sköldar ut och säkrar områdena längs marschvägen. Ovanför tåget cirkulerar helikoptrar. På några ställen

blir det skottlossning då polisen skjuter gummikulor och pepparspray mot demonstranterna, och marschen stoppas. Tillfälligt ska det visa sig. Det blir rusningar i halvmörkret, och förbipasserande som har råkat hamna på samma gator som demonstrationen drar sig ängsligt in i portgångar och sidogator. Bilar sätts i brand. Journalister som bevakar det hela utsätts för glåpord och får smällare kastade mot sig. Åtminstone två poliser skadas i sammandrabbningarna och tvingas liksom flera andra att föras till sjukhus. Åtskilliga av demonstranterna grips.

Vid ryska ambassaden står poliserna i tredubbla led, i skenet från bränder och bengaler som kastas mot dem. Även flaskor och smällare viner i luften. Flera demonstranter försöker bryta sig genom polisavspärrningen för att nå fram till ambassaden.

”Leve våra polska hjältar”, skanderar massan utanför ambassaden. ”Nationalism är inte fascism.”

– Nej, det är det verkligen inte, försäkrar oss två gamla män och viftar med sina flaggor. Men det är uppenbart att de känner sig tvingade att i alla fall förhålla sig till anklagelsen.

MARSCHEN AVSLUTAS MED ett möte i den mörka Agrykola-parken. Iscensättningen är den klassiska fascistiska: strålkastarljus på fanor och flaggor mot mörk himmel, bengaler och facklor. I publiken nästan bara unga män med entusiasm i blicken. ”En härlig atmosfär”, konstaterar arrangörerna i ett uttalande efteråt.

På podiet extremhögerpolitiker och några vackra kvinnor. Tal efter tal om nationalism, katolicism, mot globalisering, Lissabonavtalet och EU:s förtryck.

– Makten över Polen måste tillbaka till polackerna.

De utländska gästerna håller sina tal och Ruch Narodowys ledare Robert Winnicki drar igång hejramsor om samhörigheten mellan Ungern och Polen. Så skrålar publiken nationalsången, många verser.

Sedan väntar bussarna för de tillresta huliganerna. Fanor och banderoller rullas ihop. Ute på gatorna i Warszawa är det fortfarande spänt när demonstranterna i små flockar drar sig åt olika håll.

Dagen efter samlas Warszawabor för att lägga ned blommor vid skelettet av den nedbrända regnbågsinstallationen.

➔ Se fler bilder på expo.se/tidskriften

